

Skriftligt spörsmål 1192

Henrik Lax /sv m.fl.: Tillämpningen av strafflagens bestämmelser på råder mot pälsfarmer

Till Riksdagens Talman

Råder mot pälsfarmer är en relativt ny företeelse som våra domstolar måste ta ställning till utgående från existerande lagstiftning. Denna verksamhet som riktar sig mot en laglig näring verkar bli allt vanligare. Räcker strafflagens stadganden till för att trygga lagliga näringar mot verksamhet av det här slaget? De straffrättsliga stadgandena som i första hand blir aktuella i samband med råder mot pälsfarmer är följande:

— Skadegörelse, strafflagen 35 kap. 1 §

— Grov skadegörelse, strafflagen 35 kap. 2 §

Även följande stadganden kunde eventuellt bli tillämpliga:

— Djurplågeri, nu i kraft varande lag djurskyddslagen 54 §, från 01.01.1999 finns stadgandet i strafflagen 17 kap. 14 §

— Miljöförstöring (miljöeffekten av att t.ex. släppa ut 8000 minkar i naturen), strafflagen 48 kap. 1 §

— Grov miljöförstöring, strafflagen 48 kap. 2 §

— Miljöförseelse, strafflagen 48 kap. 3 §

— Miljöförstöring av oaktsamhet, strafflagen 48 kap. 4 §.

Alla dessa stadganden har en sak gemensam, nämligen att försök inte är straffbart. Detta innebär att om försöket till en farmräd helt misslyck-

as, t.ex. för att en vakt upptäcker saken i tid, så är gärningen inte överhuvudtaget straffbar. Om råden misslyckas delvis så att farmaren med hjälp av grannar och räddningsväsende m.m. lyckas begränsa skadan, så minskar straffbarheten allt eftersom effekterna av råden begränsas. Om t.ex. av utsläppta 1300 minkar (aktuellt fall i Närpes, Övermark) nästan alla snabbt infångas och sätts i bur på nytt så minskar straffbarheten för varje mink som fångas in.

Det enda straffstadgande som kan bli aktuellt där denna effekt inte inträder vore om strafflagen 34 kap 1 §, sabotage, kan tillämpas. Det är dock oklart om denna paragraf kan tillämpas på farmråder.

Hänvisande till det ovan anförda får vi i den ordning 37 § 1 mom. riksdagsordningen föreskriver till vederbörande medlem av statsrådet ställa följande spörsmål:

Vilka åtgärder ämnar Regeringen vidta för att strafflagens stadganden effektivt kan användas vid straffmätningen och bedömningen av straffbarheten för råder mot pälsfarmer och motsvarande brottslig verksamhet som riktar sig mot lagliga näringar?

Helsingfors den 23 oktober 1998

Henrik Lax /sv
Raimo Tiilikainen /sv

Håkan Malm /sv
Ulla-Maj Wideroos /sv
Ola Rosendahl /sv

Margareta Pietikäinen /sv
Klaus Bremer /sv

Henrik Lax /r ym.: Rikoslain säännösten soveltamisesta turkistarhaiskuihin

Eduskunnan Puhemiehelle

Turkistarhaiskut ovat suhteellisen uusi ilmiö, johon tuomioistuimemme joutuvat ottamaan kantaa olemassa olevan lainsäädännön pohjalta. Tämä laillista elinkeinotoimintaa vastaan kohdistuva toiminta vaikuttaa käyvän yhä tavallisemmaksi. Riittävätkö rikoslain säännökset turvaamaan lailliset elinkeinot tämäntyyppiseltä toiminnalta? Rikosoikeudelliset säännökset, jotka ensisijaisesti ovat sovellettavissa turkistarhaiskuihin, ovat seuraavat:

— Vahingonteko, rikoslain 35 luku 1 §

— Törkeä vahingonteko, rikoslain 35 luku 2 §

Myös seuraavat säännökset voisivat mahdollisesti olla sovellettavissa:

— Eläinräkkäys, nyt voimassa olevan eläinsuojelulain 54 §, säännös 1.1.1999 lähtien rikoslain 17 luvun 14 §:ssä

— Ympäristön turmeleminen (esim. 8 000 minkin vapaaksi päästämisen vaikutukset luontoon), rikoslain 48 luvun 2 §

— Törkeä ympäristön turmeleminen, rikoslain 48 luvun 2 §

— Ympäristörikkomus, rikoslain 48 luvun 3 §

— Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen, rikoslain 48 luvun 4 §.

Kaikille näille säännöksille on yksi asia yhteistä, nimittäin se, että yritys ei ole rangaistava. Tämä merkitsee, että jos tarhaiskun yritys epäonnistuu kokonaan esim. sen vuoksi, että vartija

havaitsee asian ajoissa, niin teko ei ylipäänsäkään ole rangaistava. Jos isku epäonnistuu osittain siten, että tarhaaja naapureiden ja pelastuslaitoksen ym. avulla onnistuu rajoittamaan vahingon, niin rangaistavuus vähenee sitä mukaa kuin iskun vaikutukset rajoittuvat. Jos esim. 1 300:sta irti päästetystä minkistä (ajankohtainen tapaus Närpiön Ylimarkusta) lähes kaikki saadaan nopeasti kiinni ja pannaan takaisin häkeihin, niin rangaistavuus vähenee jokaisen kiinni otetun minkin osalta.

Ainoana mahdollisena rangaistussäännöksenä, jossa tämä vaikutus ei esiintyisi, olisi rikoslain 34 luvun 1 §, tuhotyö, jos tätä voitaisiin soveltaa. Epäselvää kuitenkin on, voidaanko tätä säännöstä soveltaa tarhaiskuihin.

Edellä olevan perusteella ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin viitaten esitämme kunnioittavasti valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimenpiteisiin Hallitus aikoo ryhtyä, jotta rikoslain säännöksiä voitaisiin käyttää tehokkaasti rangaistuksen mittaamisessa ja turkistarhaiskujen ja laillisiin elinkeinoihin kohdistuvan vastaavan rikollisen toiminnan rangaistavuuden arvioimiseen?

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 1998

Henrik Lax /r
Raimo Tiilikainen /r

Håkan Malm /r
Ulla-Maj Wideroos /r
Ola Rosendahl /r

Margareta Pietikäinen /r
Klaus Bremer /r

Eduskunnan Puhemiehelle

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa Te, Rouva Puhemies, olette toimittanut valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi kansanedustaja Henrik Laxin ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen n:o 1192:

Mihin toimenpiteisiin Hallitus aikoo ryhtyä, jotta rikoslain säännöksiä voitaisiin käyttää tehokkaasti rangaistuksen mittaamisessa ja turkistarhaiskujen ja laillisiin elinkeinoihin kohdistuvan vastaavan rikollisen toiminnan rangaistavuuden arvioimiseen?

Vastauksena kysymykseen esitän kunnioittavasti seuraavaa:

Rikokset, joihin kysymyksessä katsotaan voitavan syyllistyä niin sanottujen turkistarhaiskujen yhteydessä, kuuluvat rikosoikeudellisessa jaottelussa seurausrikoksiin. Seurausrikoksen tunnusmerkistöön kuuluu itse kielletyn teon lisäksi määrätty teosta aiheutuva seuraus, esimerkiksi omaisuusvahinko tai vahinko ympäristölle. Tällaisen vahingon suuruudella on keskeinen merkitys näiden rikosten moitittavuuden arvioimisessa ja rangaistusten mittaamisessa. Kun rikoslain voimassa olevia vahingontekopykälää säädettiin kymmenkunta vuotta sitten, uhrille aiheutuneen vahingon merkitystä teon rikosoikeudellisessa arvioinnissa entisestään korostettiin.

Helsingissä 13 päivänä marraskuuta 1998

Vahingon suuruuden tärkeä merkitys seurausrikosten törkeysarvioinnissa on luonnollinen ja kestävä lähtökohta. Tyypillisesti vahingon suuruus heijastaa suoraan myös vahingon tekijän rikollisen tahdon voimakkuutta. Joka haluaa saada aikaan suurta vahinkoa, usein myös tässä onnistuu. Vahingon suuruuden mukaan ankaroituvat rangaistukset ohjaavat parhaimmillaan rikollisia tekoja vähäisempiä vahinkoja aiheuttavaan suuntaan. Myös rikoksen uhrin kannalta on keskeinen merkitys sillä, kuinka suuret vahingot rikoksella loppujen lopuksi aiheutetaan. Näiden rangaistussäännösten perimmäinen tarkoitus onkin juuri vahinkojen minimoiminen.

Samat periaatteelliset lähtökohdat ovat johtaneet siihen, ettei tässä käsiteltävien seurausrikosten yritystä ole säädetty rangaistavaksi. Yritykselle jäävät teot aiheuttavat vain vahingon vaaran. Vaikka rangaistussäännökset varsin kattavasti suojaavat henkeä ja terveyttä myös vaaran alaiseksi joutumiselta, omaisuuteen tällaista suojaa ei ole yleensä ulotettu.

Turkistarhoihin kohdistuvien rikosten tarkoituksena ei ole pelkästään aineellisen vahingon aiheuttaminen, vaan niillä pyritään vaikeuttamaan elinkeinonharjoittamista tai lopettamaan se. Ongelmana on pidetty sitä, ettei tekojen motiivia ole täysin määrin voitu ottaa huomioon rangaistuksia mitattaessa. Tätä ongelmaa ja rikoslain täydentämistä säännöksellä, joka sellaiseen suojaisi oikeutta elinkeinon harjoittamiseen, selvitetään parhaillaan oikeusministeriössä.

Oikeusministeri Jussi Järventaus

Till Riksdagens Talman

I det syfte 37 § 1 mom. riksdagsordningen anger har Ni, Fru Talman, till vederbörande medlem av statsrådet översänt följande av riksdagsledamot Henrik Lax m.fl. undertecknade spörsmål nr 1192:

Vilka åtgärder ämnar Regeringen vidta för att strafflagens stadganden effektivt kan användas vid straffmätningen och bedömningen av straffbarheten för råder mot pälsfarmer och motsvarande brottslig verksamhet som riktar sig mot lagliga näringar?

Som svar på detta spörsmål får jag vördsamt anföra följande:

De brott som enligt spörsmålet kan komma i fråga i samband med s.k. farmråder faller inom ramen för effektdelikt i den straffrättsliga indelningen. Till rekvisitet för effektdelikt hör förutom den i sig förbjudna handlingen också en viss följd av handlingen, t.ex. skador riktade mot egendom eller miljön. Vid bedömningen av klandervärdheten och straffmätningen i fråga om dessa brott tillmäts skadans omfattning central betydelse. Då de gällande paragraferna om skadegörelse i strafflagen stiftades för cirka tio sedan, betonades i den straffrättsliga bedömningen ytterligare betydelsen av den skada som åsamkas offret.

Den centrala betydelse som tillmäts skadans

storlek vid bedömningen av effektdelikts grovhet är en naturlig och hållbar utgångspunkt. Vanligtvis avspeglar skadans storlek direkt styrkan hos gärningsmannens brottsliga vilja. Den som vill åsamka stor skada lyckas också ofta att göra det. Då straffets stränghet är beroende av hur stor skada som åsamkas genom brottet styr det i bästa fall de brottsliga gärningarna i riktning mot lindrigare skador. Det hur stor skada som sist och slutligen åsamkas genom brottet har betydelse även med tanke på brottsoffret. Det egentliga syftet med dessa straffbestämmelser är uttryckligen att minimera skadorna.

Samma principiella utgångspunkt har lett till att försök till sådana effektdelikt som avses i detta sammanhang inte har kriminaliserats. Gärningar som blir på försöksstadiet innebär endast risk för att skada uppkommer. Även om straffbestämmelserna ger ett tämligen vittomfattande skydd också då liv och hälsa utsätts för fara, har man i allmänhet inte utsträckt detta skydd att omfatta egendom.

Syftet med de brott som är riktade mot pälsfarmerna är inte enbart att förorsaka materiell skada, utan strävan är att försvåra näringsutövningen eller att få den att upphöra. Problematiskt har varit att man vid straffmätningen inte i full utsträckning har kunnat beakta motiven för gärningarna. Detta problem och en komplettering av strafflagen genom en bestämmelse som i sig skulle trygga rätten till näringsutövning utreds som bäst vid justitieministeriet.

Helsingfors den 13 november 1998

Justitieminister Jussi Järventausta